

Artikel c-VTV voor RIVM Magazine 4-2020 (en website c-VTV)

5.1.2e 5.1.2e

Status van deze versie: commentaar 5.1.2e 5.1.2e verwerkt; akkoord 5.1.2e 5.1.2e

De toekomst van gezondheid en zorg in tijden van corona

Alles is anders sinds het coronavirus onder ons is. Zo ook de toekomst van de volksgezondheid en zorg in Nederland. In een speciale uitgave van de Volksgezondheid Toekomst Verkenning, 'Toekomstverkennen en gezondheid in tijden van corona' (c-VTV), geven onderzoekers van binnen en buiten het RIVM een beeld van de gezondheid, zorg en leefomgeving door de bril van de coronapandemie. "Nieuwe infectieziekten zullen zich ook in de toekomst vermengen met bestaande gezondheidsopgaven."

"Vanaf januari 2021 en verder liggen er nog grote opgaven voor ons. Zo staat de mentale gezondheid onder druk. Veel mensen hebben vaker gevoelens van angst, somberheid en eenzaamheid. Het is nodig om sterker in te zetten op oplossingen hiervoor. Het vraagt om meer zorg en ondersteuning." 5.1.2e 5.1.2e is samen met 5.1.2e 5.1.2e projectleider van de 'corona-inclusieve' VTV. Deze toekomstverkenning neemt de coronapandemie mee in de inhoud op de gebieden volksgezondheid, zorg en leefomgeving.

In zo'n 8 maanden tijd maakte het VTV-team de publicatie. En dat terwijl een reguliere Volksgezondheid Toekomst Verkenning een doorlooptijd van 4 jaar kent. Het RIVM maakt deze rapportage over volksgezondheid en zorg al 25 jaar, de laatste verscheen in 2018.

Grote uitdagingen, nog urgenter

Al eerder bracht de VTV de grote uitdagingen voor de Nederlandse gezondheid in kaart. Bijvoorbeeld dat de vergrijzing toeneemt met alle gevolgen van dien, zoals een grotere groep zelfstandig wonende ouderen met dementie en andere complexe problemen. Ook de hoge ziektelast door hart- en vaatziekten en kanker blijft, net als de toenemende mentale druk op jongeren en jongvolwassenen. Deze problemen zijn nu allemaal nog urgenter geworden door de coronacrisis. "Onder invloed van de coronamaatregelen is de leefstijl van mensen veranderd," zegt 5.1.2e 5.1.2e. "Het lijkt de ongezonde kant op te gaan. Rokers zijn meer gaan roken en er zijn meer mensen met overgewicht. Dat zijn weer risicofactoren voor hart- en vaatziekten."

Samenwerking

5.1.2e 5.1.2e: "Er kwam veel bij kijken om deze c-VTV te maken. We werken met zoveel partijen samen, binnen en buiten het RIVM. Alleen al bij het RIVM zijn er 7 centra bij betrokken over onze 3 domeinen. Meer dan 50 personen uit Volksgezondheid en Zorg, Milieu en Veiligheid en het Centrum Infectieziektebestrijding hebben bijgedragen aan deze publicatie. Het is daarmee een evenwichtig, RIVM-breed product geworden." Ook buiten het RIVM waren verschillende samenwerkingspartners betrokken.

Scheidslijnen scherper

De c-VTV brengt ook aan het licht dat de scheidslijnen die al door de maatschappij liepen, scherper worden. “De economische terugval die verwacht wordt, treft vooral de lager opgeleiden,” zegt Hilderink. “Zij werken vaker in flexibele contracten. Daarnaast hebben ze vaker een slechtere gezondheid.

Ook de generatiekloof is verder op scherp gezet. Alle ouderen zijn nu gelabeld als ‘kwetsbaar’, terwijl een grote groep ouderen vitaal zijn, vrijwilligerswerk doen, op de kleinkinderen passen. De jongeren zijn dubbel de dupe. Zij worden meestal minder ziek van het virus, maar ondervinden wel veel gevolgen. Zo valt het hele praktijkonderwijs voor mbo-studenten in duigen. Veel leerlingen krijgen een ‘coronadiploma’, waarover ze zich zorgen maken: is die wel evenveel waard als een ‘gewoon’ diploma?”

Lichtpuntjes

De coronapandemie maakt de opgaven dus urgenter, maar we zien gelukkig ook lichtpuntjes. “De crisis kan een keerpunt zijn. Digitalisering van de zorg heeft een duw in de rug gekregen, zodat zorg en ondersteuning op afstand mogelijk is. Ook de digitale vaardigheden van ouderen zijn verbeterd, zij bleven via bijvoorbeeld de tablet met kinderen en kleinkinderen in contact. Met thuiswerken kregen mensen meer regie op hun eigen tijd. De reistijd verdwijnt. Mensen ervaren vaak meer rust.” “We moeten het goede behouden en verder stimuleren,” vat Hilderink het samen.

Gevecht met de actualiteit

Hoe zorgvuldig deze c-VTV ook is gemaakt, er zijn veel onzekerheden. “De kennis over het coronavirus en de gevolgen ervan neemt continu toe, maar is nog steeds verre van volledig. Dat vraagt om een zorgvuldige afweging van de onzekerheden. Hoe representatief is dat bepaalde onderzoek over dat ene onderwerp? Kunnen we die conclusie meenemen of is het nog te vroeg? Het is een gevecht met de actualiteit. Een eventueel vaccin hebben we niet meegenomen in de scenario’s, ook daar zitten nog veel onzekerheden omheen.”

Blijvend veranderd

5.1.2e 5.1.2e hoopt dat er bij het beleid en in het publieke debat een stevige plek komt voor de resultaten uit deze c-VTV. In de maatschappij wordt nu vooral naar de korte termijn gekeken, constateert hij. “We praten nu vooral over kerst. Maar ook na de kerst blijven de effecten op de gezondheid bestaan. We moeten beter voorbereid zijn op een toekomst waarin ook infectieziekten weer een rol spelen. Voor beleid en maatschappij betekent dit: maak ruimte voor het onverwachte. Nieuwe infectieziekten zullen zich vermengen met bestaande gezondheidsopgaven. Dat is blijvend veranderd.”